

Dr. THIEL VERA egyetemi tanár /Berlin Humboldt Egyetem/

A szocialista társadalomban az üzemi baleset nem szükségszerű, és a dolgozók üzemi baleset esetén megfelelő állami-jogi biztosítékokkal rendelkeznek. Ezek a biztosítékok a szociálpolitika és a szociálpolitikai célkitűzéseknek a szocialista jog eszközeivel történő érvényesítésének szerves alkotórészei. A dolgozóknak, mint a társadalom fő termelőerőinek érdekekben áll a munkaerő fenntartása és fejlesztése azért, hogy az egész társadalom javára nagyobb hatékonysággal vegyenek részt az anyagi bőség megteremtésében. A munka során megvalósított magas színvonalú élet és egészségvédelem nem csak a magasabb termelékenységet biztosítja, hanem egyúttal a szocialista társadalom humanista gondolkodását is bizonyítja, mivel az egészséges ember tudja csak a saját munkájának az eredményeit hasznosítani és önmaga személyiségét megvalósítani. Csak így tud a szocialista életmód feltételeinek és körülményeinek megfelelni.

Az üzemi balesetek megszüntetésének kérdését itt különösen két szempontból kell felvetni:

Első: Hogyan lehet a munkajog különleges lehetőségeivel is élve olyan munkafeltételeket kialakítani, amelyek tovább csökkentik a balesetek gyakoriságát, mérsékelik a balesetek súlyosságát, és amelyek visszahatnak a munkahelyi egészségkárosító körülményekre.

Második: Hogyan lehet az állami-jogi eszközökkel biztosítani azokat a dolgozókat, akik az egészség és munkavédelem ellenére tágabb értelemben vett üzemi balesetet vagy más munkaköri károsodást szenvedtek. Azaz, hogyan lehet az anyagi-jogi eszközöket úgy alkalmazni, hogy a károsultak az eddigi munkaképességük teljes birtokában maradjanak és hogyan lehet munka és életkörülményeiket alakítani akkor, amikor ők baleset következtében csökkent munkaképességűvé váltak?

Szeretnék néhány olyan problémával foglalkozni, amelyek az egészségvédelem és a munkavédelem balesetszám csökkentési intézkedéseiből következnek, valamint néhány munkajoggal kapcsolatos feladattal.

Az üzemi balesetek száma az NDK-ban az utóbbi években folyamatosan csökkent. A balesetek gyakorisága 40,8 %-ról /1000 foglalkoztatottra/ 1970-ben az eddigi legulacsonyabbra, 33 %-ra csökkent. Ez azt jelenti, hogy a jelentősköztes üzemi balesetek száma 57600-ra redukálódott. A különös végű üzemi balesetek száma az 1970-eshez képest 22,1 %-kal és a gyakoriság 24,7 %-kal csökkent.

A balesetek súlyossága csökkenést bizonyítja a járadék hozzájárulások összegének, valamint az üzemi balesetek következményeként egy balesetre eső kieső munkanapok számának csökkenése az iparban.

Az üzemi balesetek száma és a balesetek súlyossága csökkenésének pozitív eredményei különösen azokon a területeken mutatkoztak, ahol x/

- a dolgozók a saját munkakörülményeik kialakításában aktívan közreműködnek, ahol a szocialista munkaver-senyhez szilárdan hozzátartozik a biztonság, a rend és a fegyelem;
- az üzemek, gazdaságirányító és központi állami szervek, a nagyobb hatékonyságot folytatott harcot szorosán összekapcsolják a munka és elektroműanyagok javításával és ezt a folyamatot tudományosan tervezik és vezetik;
- a szakszervezeti ellenőrzés az állami ellenőrzéssel együttműködve az egészség és munkavédelem követelményei érvényesítésére törekszik;
- a gyakorlati élethez közelálló képzést és nevelést valószínűleg meg és kielégítik a dolgozók védőruhára és védőberendezésekre vonatkozó közös igényeit.

A munkahelyi balesetek területén mutatkozó pozitív mer-leg a munkajog lényeges része, amely további munkák során ebben az irányban kell, hogy fejlődjen és fejlődjen is.

x/ Horst Rehtanz, A Német Szocialista Egységpárt II. Kongresszusa határozatai; Követelmények a munkavédelmi hatóságokkal szemben; Szocialista munkagazdálkodás, 6 füzet 1976. 413. oltal

Az érvényes munkajog alapjai és a munkajog-érvényesítés elvei egyaránt alapul szolgálnak az NDK új Munka Törvénykönyve kidolgozásához. A munkajog hatókörébe tartozik az NDK-ban a szociális biztosítási jog, ezért alkalmazzuk egyenértékű kifejezésként a szociális biztosítási jog és a munkajog kifejezéseket. Az üzemi balesetek csökkenésére majd nagyobb hatása lesz a munkajog nagyobb hatékonyságának, ha a munkajogalkotást és a munkajog érvényesítést a munkajog következő alapvető feladatai irányíthatják:

1. A munkajog alapvető feladata az, hogy a szabályozás mellett - a gazdasági és szociálpolitika egységének szem előtt tartásával - a társadalmi hozzájárulást nyújtson a termelés intenzitás növeléséhez és növelje a munka hatékonyságát.
2. A munkajog alapvető feladata, hogy szabályozó hatásával hozzájáruljon a szociálpolitika megvalósításához, a munkajog eszközei fokozottan szükségesnek a dolgozók szociális biztonsága - a társadalom fejlettségi fokának megfelelő - mind magasabb minőség eléréséhez.
3. A szabályozás fő feladatai közé tartozik a szocialista demokrácia kibontakozásának elősegítése az üzemekben. Ha abból indulunk ki, hogy a munkavédelem minősége a szocializmusban a dolgozók együttműködése, balesetmentes munkára való törekvésük, a rend, a biztonság és a munkafegyelem megvalósítása révén alakul ki, és így a munkajog ezen fő feladata a munkavédelem területén különleges jelentőségű.
4. A munkajog szabályozásának fő feladatai közé tartozik a szocialista közösségi érzés és a szocialista személyiség kibontakoztatásának elősegítése.

Az NDK munkajoga azokat az alapvető feladatokat vállalja magára, amelyek az egészség- és munkavédelem alapelveinek megvalósításából adódnak és rögzíti, hogy milyen szervek milyen eszközökkel és milyen mértékben valósítják meg ezeket az elveket. Ez azt jelenti, hogy az állam alkotmányjogilag megfogalmazott felelősségét az egészség- és munkavédelem terén a munkajog eszközeivel az állami szervekre, üzemekre, a vezető beosztású és a nem vezetői funkciót betöltő dolgozókra konkretizálja. Ez továbbá azt jelenti, hogy a feladatok rögzítik a jogokat és kö-

telességeket és kimondják, hogy milyen különleges állami-jogi eszközökkel fogja ösztönözni a kötelességteljesítést és a jogok érzékelhető hatásának kibontakoztatását.

A munkajog további meghatározásokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy milyen formában lehet reagálni az egészség- és munkavédelem szabályainak vétkes megsértésére a felelősség kérdésével kapcsolatban, valamint arra vonatkozóan is, hogy a dolgozó minden oldalról anyagiilag és jogilag biztosított legyen. Ez kiterjed a táppénzre és a fizetés kiegészítésre, a járadékigényre, a rehabilitáció mértékére, valamint az üzemek nagyobb volumenű kárértésére abban az esetben, amikor az üzemben dolgozó vagy az üzemhez tartozó személy az egészségügyi és munkavédelmi rendelkezésekben foglalt kötelességeinek megsértése miatt balesetet szenvedett.

A szocialista munkajog az üzemek munkavédelmenek tudományos irányítására és minden érintettet kötelezettségeinek öntudatos teljesítésére ösztönöz - ezek tartalmukban és hatókörükben a dolgozó beosztásától függően különböznek egymástól -, egyúttal intézkedéseket irányoz elő, megvalósítja a jog rögzített, biztosított, szervezetenként szabályozott védőfunkcióját. Ez ugyanakkor a szocialista magatartási módra való nevelés elengedhetetlen eszköze is.

Az NDK alkotmányának 35. fejezete biztosítja minden állampolgárnak az egészsége és munkaereje megőrzésének jogát. Ezt a védelmet az anyagi és ideológiai feltételek összessége biztosítja.

Az üzemi balesetek számának csökkenéséért a felelősség elsősorban az üzemet, az üzemek vezető beosztású munkatársait terheli. A széleskörű jogi előírások a vezetőknek azokat az alábbi főbb jogi kötelezettségeit foglalják össze, amelyek teljesítése a baleseti okok megszüntetésének lényeges feltétele és amelyek megszegése balesetekhez vezet:

1. Az üzem köteles a dolgozók egészségét és munkaképességét, mint azokat a tényezőket óvni, amelyek fontos részei a termelési folyamat tervezésének és irányításának.

Ez mindenekelőtt a biztos, nehézségek nélküli egészség és

munkaképesség kialakítás és fenntartás révén oldható meg az adott munkafeltételek mellett. Ide tartozik például a modern technikának olyan elsajátítása és hasznosítása, hogy azok a dolgozók fizikai és fiziológiai feltételeinek megfeleljenek és ne ütközzenek a dolgozók érdekeivel. Ez tartósan csak a dolgozók aktív együttműködése mellett lehetséges és az ő munkavédelmi megbízhatóságuk biztosítása a szocialista munkafegyelem részeként tekinthető.

2. Az üzemvezető és a vezető munkatársak kötelesek a munkát úgy megszervezni, hogy a dolgozók lehető legnagyobb biztonsága és egészségvédelme kialakítható legyen. Ez a kötelezettség a szervezet minden formáját érinti és érvényes minden olyan elismert neheztség ellenére, amelyek egy komplikált munkaerő tartalékból /egy permanens munkaerőhiányból/ adódik és a munkaidő teljes kihasználására, valamint a túlórák engedélyezésének maximális korlátozására is vonatkozik.

Ebben az összefüggésben különleges felelősség terheli a vezetőket a nők és a fiatalok védelme terén.

3. Az üzemvezető biztosítja, hogy a dolgozók a tevékenységük kifejtéséhez megszerezzék az egészségvédelmi és munkavédelmi ismereteket, készségeket és képességeket. Csak ha teljesíti azt a feladatot, hogy ezek a lehetőségek minden dolgozó számára adottak legyenek, akkor tudja a maga részéről a saját munkavédelmi kötelezettségeit megvalósítani és a dolgozók védelméért és egészségéért a felelősséget magára vállalni. Ehhez az szükséges, hogy minden dolgozó, akinak munkafeladatai teljesítéséhez az elengedhetetlen feltételek biztosítva vannak, teljesítse kötelezettségeit. Különösen jelentős ez a vezetők munkavédelmi képesítésével kapcsolatban, mivel ők felelősek a munkavédelem hatésságáért. Tevékenységükhöz különleges egészség és munkavédelmi képesítésre van szükségük.
4. A vezetők munkavédelmi képesítése elengedhetetlen feltétele a dolgozók rendszeres és szakszerű oktatásának. A dolgozók oktatása, amely a vezetők feladata.

kvalifikálását szolgálja és segíti őket a balesetmentes munkában. Ezért a munkavédelmi ismeretek a munkafegyelem és a szocialista törvényesség betartásával növelő hatásúak, így azok a közösségi gondolkodásra és a közösségformálásra is ösztönöznek.

5. Az üzem köteles a dolgozók egészségi állapotát állandóan újból és újból ellenőrizni az egészségkárosító következmények időben történő kiküszöbölése céljából.

Ez minden dolgozót érint, különösen azokat, akik testileg **nehéz**, vagy az egészségre veszélyes munkát végeznek. Ha a dolgozók egészségi állapota a követelményeknek már nem felel meg, akkor az üzem köteles a dolgozókat egy másik megfelelő munkafeladattal megbízni, a jövőben pedig egy olyan tevékenységet kell találni a dolgozó részére, amit képes elvégezni.

Ha egy dolgozó munkaképessége csak átmenetileg csökken és más munkafeladatot ez a dolgozó nem képes ellátni, úgy az üzem átmenetileg egy másik munkát - kimelő munkát - biztosít. Ez a kimelő munka lehet egy más munkahelyen levő, a régivel azonos munkafeladat más, megváltozott munkakörülmények közötti munkahelyen, vagy rövidített munkaidőben végzett feladat. Ilyen esetekben a dolgozók átlagkeresettét garantálják. /Tartama: maximálisan 1/2 év./

6. Az üzemvezető köteles a munkavédelem törvényes feltételeit az üzemi sajátosságoknak megfelelően a munkavédelmi utasítások révén, azaz az üzemi rendtartás konkretizálásával biztosítani. A jogi előírások a munkavédelem területén csak a legkisebb igényeket támasztják. Ezek nem alkalmazkodnak a differenciált üzemi körülményekhez, de tekintetbe veszik az üzemi sajátosságok befolyásoló hatását. Ez az üzemi rendtartáson keresztül jut kifejezésre ugyanúgy, mint ahogyan a jogi előírások jogokat és tilalmakat érvényesítenek.
7. Két soros olvashatatlan kézírás! /Fordító/

Az üzemvezetők és a vezető beosztású munkatársak itt ismeretett kötelelességeinek megvalósítása csak akkor lehet a balesetveszély elhárításának hatékony eszköze és csökkentheti

a balesetek számát, ha a felelős beosztású dolgozók és a vezetői funkciót be nem töltő dolgozók a munkavédelemben kiegészítik egymást.

A nem vezető beosztású dolgozók felelőssége más természetű, mint a vezetőké. Az ő felelősségük azon a felismerésen alapul, hogy az egészség nemcsak magánügy, hanem ugyanakkor társadalmi kötelezettség is. Ez azt jelenti, hogy a munkavédelem alapelőírásai az egyes dolgozóknak nemcsak jogokat adnak, hanem ugyanakkor kötelezettségeket is rónak rájuk. A dolgozóknak különösen kötelessége a munkahelyen állandóan betartani az egészségvédelmi és munkavédelmi előírásokat és követni a vezető munkatársak utasításait.

Az egyénnek az egészséért viselt felelősségét felismerve a dolgozók alkotó kezdeményezését átfogó, a rend, biztonság és fegyelem megvalósítására irányuló tömegmozgalom segíthet a probléma megoldásában. A szocialista munkaverseny szintén egy döntő formája a dolgozók együttműködésének az egészség- és munkavédelem területén általánosságban és különösen a balesetek kiküszöbölése terén.

Minden kedvező feltétel, a kötelességek felelősségteljes teljesítése ellenére a mi társadalmunkban is előfordulnak üzemi balesetek és más, munka közben elszenvedett károsodások. Ez fontos része annak a garanciának, amelyet az egészségvédelem és munkaerő megőrzése terén azt a dolgozót megilleti, akinek az egészsége az adott munkakörülmények között veszélyeztetett és a jogi intézkedések átfogó rendszerében minden oldalról biztosított helyzetben kell, hogy legyen. Az érvényes munkajog széleskörű biztosítékot szolgáltat, amelyet a jövőbeni törvényalkotás a szocialista szociálpolitika elveinek megfelelően még tovább fog fejleszteni.